

103

1150

4

การวิเคราะห์พัฒนาการของหลักสูตรการงานอาชีพ
ในระดับประถมศึกษา
ตั้งแต่ พ.ศ. 2435 ถึง พ.ศ. 2530

นายมณฑล เจริญฤทธิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาประถมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2533

ISBN 974-576-861-8

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

016737

110309081

**AN ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT OF WORK ORIENTED EDUCATION CURRICULUM
AT THE ELEMENTARY SCHOOL LEVEL FROM B.E.2435 TO B.E.2530**

MR. MONTHON CHAROENRIT

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for The Degree of Master of Education
Department of Elementary Education**

**Graduate School
Chulalongkorn University**

1990

ISBN 974-576-861-8

ค.

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การวิเคราะห์พัฒนาการของหลักสูตรการงานอาชีพ ในระดับประถมศึกษา
ตั้งแต่ พ.ศ.2435 ถึง พ.ศ.2530

โดย นายมณฑล เจริญฤทธิ์

ภาควิชา ประถมศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ นิรมล สวัสดิบุตร

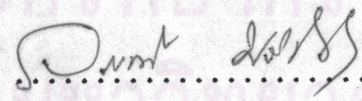
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วิชาชัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ทิศนา แทम्मณี)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ นิรมล สวัสดิบุตร)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรณี คิริโชติ)

มณฑล เจริญฤทธิ์ : การวิเคราะห์พัฒนาการของหลักสูตรการงานอาชีพในระดับประถมศึกษา
ตั้งแต่ พ.ศ. 2435 ถึง พ.ศ. 2530 (AN ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT OF WORK
ORIENTED EDUCATION CURRICULUM AT THE ELEMENTARY SCHOOL LEVEL FROM
B.E. 2435 TO B.E. 2530) อ.ที่ปรึกษา : รศ.นิรมล สวัสดิ์บุตร, 198 หน้า.
ISBN 974-576-861-8

การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์พัฒนาการของหลักสูตรการงานอาชีพ
ในระดับประถมศึกษา ตั้งแต่ พ.ศ. 2435 ถึง พ.ศ. 2530 โดยศึกษาระบบสำคัญในด้านความมุ่งหมาย
เนื้อหาวิชา อัตราเวลาเรียน กระบวนการเรียนการสอน สื่อการสอน การประเมินผลการเรียน ตลอดจน
สภาพการณ์ที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของหลักสูตรการงานอาชีพ

ผลการวิจัยปรากฏว่า ตั้งแต่ พ.ศ. 2435 ยังไม่มีหลักสูตรการงานอาชีพ แต่มีการเสนอแนะให้
ครูเลือกสอนวิชาชีพตามความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ต่อมาตั้งแต่ พ.ศ. 2454 จึงมีการกำหนดให้เป็น
วิชาบังคับในหลักสูตรประถมศึกษาทุกฉบับ ในด้านความมุ่งหมายของหลักสูตรนั้น ในระยะแรกเน้นการ
ประกอบอาชีพของนักเรียนเมื่อจบการศึกษา ต่อมาจึงเน้นพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก การใช้ประโยชน์
ในชีวิตประจำวัน และคุณธรรมในการประกอบอาชีพ ส่วนเนื้อหาวิชานั้นระยะแรกให้หญิงชายเรียนต่างกัน
โดยชายจะเรียนทั้งหัตถกรรม กลีกรกรรม และพาณิชยกรรม ส่วนหญิงเรียนเฉพาะคหกรรม ต่อมาตั้งแต่
พ.ศ. 2498 จึงให้หญิงชายเรียนอย่างเดียวกัน และในระยะหลังหลักสูตรมีวิชาพาณิชยกรรมน้อยลง
ในเรื่องของอัตราเวลาเรียนนั้น ระยะแรกหลักสูตรให้เวลาเรียนมาก ต่อมาจึงค่อย ๆ ลดลงเรื่อย ๆ
และกลับมาเพิ่มเวลาเรียนขึ้นอีกในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 และ 2521 ในด้าน
กระบวนการเรียนการสอน เริ่มมีการกำหนดในหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2491 เป็นต้นมา ส่วนเรื่อง
ของสื่อการสอนและการประเมินผลการเรียนนั้น หลักสูตรเกือบทุกฉบับมิได้กล่าวถึงยกเว้นหลักสูตร
ประถมศึกษา พ.ศ. 2464 และหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 สำหรับสภาพการณ์ที่มีอิทธิพล
ต่อพัฒนาการของหลักสูตรการงานอาชีพนั้น ได้แก่ แนวความคิดของบุคคลสำคัญทางการศึกษา นโยบาย
การจัดการศึกษาของรัฐบาล การพัฒนาประเทศเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจ และพัฒนาการทางวิทยาการและ
เทคโนโลยี

ศูนย์วิทยพัธพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา ประถมศึกษา
สาขาวิชา ประถมศึกษา
ปีการศึกษา 2532

ลายมือชื่อนิติ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา 265/ค สวัสดิ์บุตร

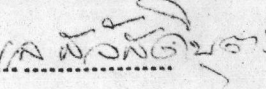
MONTHON CHAROENRIT : AN ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT OF WORK ORIENTED EDUCATION CURRICULUM AT THE ELEMENTARY SCHOOL LEVEL FROM B.E. 2435 TO B.E. 2530. THESIS ADVISOR : ASSO.PROF. NIRAMOL SAVASDIBUTR, 198 PP.

The purpose of this historical research was to analyze the development of work oriented education curriculum at the elementary school level from B.E. 2435 to B.E. 2530 concerning the objectives of the curriculum, the subject content, the time allotted for learning, the instructional process, the instructional media, the evaluation of learning achievement and the conditions that influenced the development of work oriented education curriculum.

It was found that from B.E. 2435, there was no work oriented education curriculum but teachers were advised to teach vocational subjects appropriate to local situation, until B.E. 2454 onward work oriented subject became compulsory subject in every curriculum. Initially, the objectives of the curriculum emphasized on students' vocation after finishing school. Later the emphases were on child development, the application in daily life and work ethics. At the early stage, subject content for boys and girls were different. Handicraft, agricultural and commercial courses were provided for boys while girls studied only Home Economics. However, starting from B.E. 2498 boys and girls studied the same subjects. Commercial course was gradually appeared less in the curriculum. Time allotted for teaching was gradually decreased but was finally increased in the Elementary School Curriculum B.E. 2503 and the Elementary School Curriculum B.E. 2521. The instructional process was first appeared in the elementary school curriculum B.E. 2491. Almost all curricula did not mention instructional media and evaluation of learning achievement except the Elementary School Curricula B.E. 2564 and B.E. 2521. The conditions that influenced the development of work oriented education curriculum were ideas of well-known educators, government policy on education, the development of the country to solve the economic problems, and the development of science and technology.

ภาควิชา ประถมศึกษา
สาขาวิชา ประถมศึกษา
ปีการศึกษา 2532

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา น.ส. นาม นามานาน

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาพร้อม

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องจากความกรุณาของ รองศาสตราจารย์นิรมล
ติรณสาร สวัสดิบุตร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น ข้อมูล และกำลังใจ
ตลอดจนตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างยิ่ง เป็นพระคุณที่ผู้วิจัยมีอาจลืมาได้

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรณิการ์ สัจกุล แห่งภาควิชาสารัตถศึกษาที่กรุณา
ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น ตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสูงต่องานวิจัยนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาประถมศึกษาทุกท่านที่กรุณาให้แนวทางในการทำวิจัย อีกทั้ง
ทั้งคำแนะนำและข้อคิดเห็นหลายประการซึ่งช่วยให้งานวิจัยนี้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าหน้าที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติ หอสมุดกรมวิชาการ และหอสมุดอื่น ๆ
ที่ช่วยให้งานค้นคว้าข้อมูลในการทำวิจัย เป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว

งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับเงินสนับสนุนจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน
1,300 บาท

นายมนตรี เจริญฤทธิ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญแผนภูมิ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
คำจำกัดความ.....	7
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	8
ข้อจำกัดของการวิจัย.....	8
ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
การเสนอผลงานวิจัย.....	9
2 สภาพการศึกษาด้านการงานอาชีพก่อนมีระบบการศึกษา.....	12
สมัยกรุงสุโขทัย.....	14
สมัยกรุงศรีอยุธยา.....	18
สมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น.....	21
3 พัฒนาการของหลักสูตรการงานอาชีพในยุคสมัยที่มีระบบการศึกษา.....	26
การศึกษาด้านการงานอาชีพในสมัยรัชกาลที่ 5.....	31
สภาพการณ์ที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของหลักสูตรการงานอาชีพ.....	33

บทที่

ช.

หน้า

	ด้านสังคม.....	34
	ด้าน เศรษฐกิจ.....	40
	ด้านการ เมือง.....	52
	การปรับปรุงและพัฒนาประเทศให้ทัด เทียมนานาชาติอารยประ เทศ ในสมัยรัชกาลที่ 5.....	52
	แนวความคิดของบุคคลสำคัญทางการศึกษาสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาล ที่ 7.....	55
	นโยบายการศึกษาด้านการงานอาชีพของรัฐบาลสมัย เปลี่ยนแปลงการ ปกครอง.....	80
4	พัฒนาการของหลักสูตรการงานอาชีพในระดับประถมศึกษา.....	93
	หลักสูตรสามัญศึกษา ร.ศ.130.....	94
	หลักสูตรมูลศึกษา (ชายและหญิง) สำหรับแบ่งเรียน 3 ปี.....	94
	หลักสูตรประถมศึกษาชาย ร.ศ.130.....	96
	หลักสูตรประถมศึกษาหญิง ร.ศ.130.....	96
	หลักสูตรหลวงกระทรวงธรรมการ หลักสูตรสามัญศึกษา ร.ศ.131.....	99
	หลักสูตรประถมศึกษาชาย ร.ศ.131.....	99
	หลักสูตรประถมศึกษาหญิง ร.ศ.131.....	100
	ประมวลศึกษาภาค 2 หลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2464.....	101
	หลักสูตรประถมศึกษาชาย สำหรับแบ่งเรียน 4 หรือ 5 ปี.....	101
	หลักสูตรประถมศึกษาหญิง สำหรับแบ่งเรียน 3 ปี.....	105
	ประมวลศึกษาภาค 2 หลักสูตรชั้นประถมศึกษา พ.ศ.2480.....	106
	หลักสูตรประถมศึกษา หลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2491.....	108
	หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2498.....	110
	หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503.....	114
	หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2503.....	116
	หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503.....	120
	หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521.....	123

บทที่	หน้า
สรุปลักษณะสำคัญของพัฒนาการของหลักสูตรการงานอาชีพในระดับ	
ประถมศึกษา.....	139
สภาพและปัญหาการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ.....	154
5 สรุปล.....	162
บรรณานุกรม.....	165
ภาคผนวก.....	173
ประวัติผู้เขียน.....	187

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ญ.

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ชื่อเรียกวิชาการงานอาชีพในหลักสูตรต่างๆ.....	142
2	ความมุ่งหมายของหลักสูตร.....	143
3	เนื้อหาวิชาของหลักสูตร.....	145
4	อัตราเวลาเรียน.....	146
5	กระบวนการเรียนการสอน.....	147
6	การวัดและประเมินผล.....	149
7	เปรียบเทียบสาระสำคัญของหลักสูตรฉบับต่าง ๆ.....	150
8	เปรียบเทียบความมุ่งหมายของหลักสูตร.....	151
9	เปรียบเทียบเนื้อหาวิชาในหลักสูตร.....	152
10	เปรียบเทียบกระบวนการเรียนการสอน.....	153

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
1	แสดงระบบการศึกษาตามโครงการศึกษา พ.ศ.2464.....	46
2	แสดงระบบการศึกษาตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2479.....	107
3	แสดงระบบการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2503.....	115
4	แสดงระบบการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520.....	124
5	แสดงโครงสร้างของกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ.....	134

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย